EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2018.4.13.
COM(2018) 181 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a 2007/43/EK irányelv alkalmazásáról és a hústermelés céljából tartott csirkék jólétére gyakorolt hatásáról, valamint a jóléti mutatók alakulásáról

(EGT-vonatkozású szöveg)

1. HÁTTÉR

A jelentés a hústermelés céljából tartott csirkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról szóló 2007/43/EK tanácsi irányelvre[1] (a továbbiakban: irányelv) vonatkozik, és annak 6. cikke (3) bekezdését érinti, amely előírja a Bizottságnak, hogy jelentést nyújtson be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az irányelvnek a húsuk miatt tartott csirkék jólétére gyakorolt hatásáról. A jelentés figyelembe veszi a brojlercsirkék jólétét befolyásoló előállítási feltételeket, valamint az irányelv társadalmi-gazdasági és adminisztratív hatásait, beleértve a regionális szempontokat is. A jelentés az állatok védelmére és az állatjólétre vonatkozó európai uniós stratégiában (2012–2015)[2] tervezett intézkedések egyike is egyben. Az uniós stratégia az állatjóléti eredményekre alapuló megközelítést szorgalmazta, és azt, hogy a brojlercsirkék jólétének, valamint levágásának értékelésére vonatkozó mutatókat a jövőben szélesebb körben kellene használni.

A jelentés alapjául az irányelv végrehajtásának társadalmi-gazdasági és állatjóléti hatásairól 2017-ben készített felmérés[3] szolgált (a továbbiakban: 2017-es felmérés). Az egyéb információforrások között az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság által végrehajtott, a hatósági ellenőrzésekről tájékoztató ellenőrzések, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal (EFSA) véleményei, és a brojlercsirkék jólétével kapcsolatos tudományos ismereteket, valamint az összes tagállam részvételével 2017-ben tartott, a vágóhídi adatoknak a jólét ellenőrzéséhez történő felhasználásáról szóló workshop[4] eredményeit közlő egyéb tanulmányok sorolhatók fel.

Az irányelvet megelőzően nem volt külön a brojlercsirkékre vonatkozó jóléti előírás, és csak a tenyésztés céljából tartott állatok védelméről szóló 98/58/EK irányelv[5] követelményei érvényesültek, közöttük az állatok élettani és etológiai szükségleteinek megfelelő elhelyezés, táplálék, víz és gondozás biztosítására vonatkozó általános elvek. Az Eurobarometer által 2005-ben készített egyik tanulmány[6] szerint tíz uniós polgárból négynél több említette a hústermelés céljából tartott csirkéket azon fajok között, amelyek jólétét és védelmét leginkább javítani kell.

Az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt, a genetikai szelekciónak a hústermelés céljából tartott csirkék jólétére kifejtett hatásáról szóló külön bizottsági jelentés megállapította, hogy az Európai Bizottság az állatjóléttel kapcsolatos felhatalmazásával összhangban és a meglévő eszközökön keresztül kész elősegíteni a végrehajtandó

---

1 A Tanács 2007/43/EK irányelve (2007. június 28.) a hústermelés céljából tartott csirkék védelmét szolgáló minimumszabályok megállapításáról; HL L 182., 2007.7.12., 19. o.

2 COM(2012)6 végleges https://ec.europa.eu/food/animals/welfare/strategy_en

3 „Study on the application of the broilers Directive (DIR 2007/43/EC) and development of welfare indicators" (Felmérés a brojlercsirke-irányelv (2007/43/EK irányelv) alkalmazásáról és a jóléti mutatók fejlesztéséről), lásd: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f4ccd35e-d004-11e7-a7df-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-50600507

4 „Use of slaughterhouse data to monitor welfare of broilers on farm" (Vágóhídi adatok felhasználása a brojlercsirkék jólétének ellenőrzéséhez gazdaságokban) https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9fbf913d-de15-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en

5 A Tanács 98/58/EK irányelve (1998. július 20.) a tenyésztés céljából tartott állatok védelméről; HL L 221., 1998.8.8., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 23. kötet, 316. o.

6 „Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals" (A haszonállatok jólétével kapcsolatos fogyasztói magatartást vizsgáló felmérés)http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/1974/yearTo/2005/surveyKy/450

tökéletesítéseket, valamint hogy abban a szakaszban nem tart szükségesnek jogalkotási eszközöket e területen[7].

Az irányelv állatjóléti követelményeket vezetett be a hústermelés céljából tartott csirkék elhelyezését szolgáló ólakra, a maximális állománysűrűségre, valamint kiegészítő követelményeket a nagyobb állománysűrűséggel működő állattartókra vonatkozóan. Nagyobb állománysűrűségek esetén az állományt az elhullási arányt mutató adatokkal együtt kell eljuttatni a vágóhídra, és ezeket az adatokat értékelni kell. Ez az első olyan uniós jogszabály, amely állatokra vonatkozó mutatókat vezet be az állatjólét szabályozásának egyik módjaként. A vágóhídi ellenőrzés a gazdaságok nem diszkriminatív vizsgálatait egészíti ki, és adott esetben a kórbonctani megállapításokat követő vizsgálatokhoz vezethet a gazdaságoknál.

2. AZ ÁGAZAT GAZDASÁGI JELLEMZŐI

Az Unió a brojlercsirkék világviszonylatban is jelentős termelője (a globális termelés 11,3%-át adja), az összes baromfihús-termelés 14,1 millió tonnát tett ki 2014-ben. A 2017-es felmérés szerint Brazília, az Egyesült Államok és Kína mind többet termel. Az uniós termelés háromnegyede hét tagállamra koncentrálódik, ezek: Lengyelország, Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Spanyolország, Olaszország és Hollandia, és ugyanitt találhatók a legnagyobb gazdaságok is.[8]

A 2017-es felmérés beszámolt arról, hogy az EU-ban a brojlercsirke-termelés 2009 és 2014 között 18,6%-kal nőtt, így ez éves szinten 6,5 milliárd madarat jelent. A termelés és a fogyasztás stabilan növekszik, a sertés után a csirke a második legnagyobb mértékben fogyasztott húsféle az Unióban. Az uniós baromfihús-termelés várhatóan 3,8%-kal, a fogyasztás pedig 3,4%-kal fog bővülni a 2015-től 2025-ig tartó időszakban. Az EU a baromfihús tekintetében 103,9%-ban önellátó, az export a termelés 11%-át teszi ki, a behozatal mértéke 6%. Az importáru – amely javarészt Brazíliából és Thaiföldről származó értékesebb tőkehúsrészeket jelent – leginkább Franciaországba, Németországba, Hollandiába és az Egyesült Királyságba irányul.

A 2017-es felmérés szerint az uniós baromfiágazat valamivel több mint negyedmillió embert foglalkoztat, 62%-uk a vágás és feldolgozás területén, közel egyötödük (19%) pedig az elsődleges termelésben dolgozik, leginkább a 23 360, brojlercsirkét nevelő nagygazdaságban.[9] Az Unió egyes régióiban az ágazat szorosan integrált (közös tulajdonban van a tenyésztés, a keltetés, az elhelyezés, a takarmányüzem és a feldolgozóüzemek), és az állattartók munkabér- és mozgóköltségeikért cserébe rögzített díjazásban részesülnek. Más régiókban alacsonyabb fokú az integráció, és az állattartó a madarak tulajdonosa is egyben. A nagy fokú integráció

[7] A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a genetikai szelekciónak a hústermelés céljából tartott csirkék jólétére kifejtett hatásáról (COM(2016) 182 final) https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/HU/1-2016-182-HU-F1-1.PDF

[8] Európai Bizottság – Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság; elérhető innen: http://ec.europa.eu/agriculture/poultry/index_en.htm

[9] 1000 brojlercsirkénél többet tartó gazdaságok (Eurostat, 2013-ban) – jóllehet, ezek az összes brojlercsirke-gazdaság kevesebb mint 1%-át jelentik – a madárállomány 94%-ával rendelkeznek.

gyakori Ausztriában, Franciaországban, Németországban, Olaszországban és az Egyesült Királyságban, míg Belgiumban, Finnországban, Hollandiában, Lengyelországban és Svédországban az alacsonyabb szint a gyakoribb. Mindkét modell egyaránt elterjedt Dániában és Magyarországon.

3. AZ IRÁNYELV ALKALMAZÁSA

A 2017-es felmérés beszámolt arról, hogy az irányelvet teljes körűen átültették a nemzeti jogokba, valamint hogy az irányelv végrehajtása regionális szinten történik Belgiumban, Németországban, Olaszországban és Spanyolországban, az Egyesült Királyságban pedig decentralizált hatáskörbe tartozó ügy.

3.1. Képzés és útmutatás a csirkékkel foglalkozó személyek számára

Az irányelv speciális képzési követelményeket vezetett be az állattartók számára, a korábbi tapasztalatokra alapuló eltérések lehetővé tétele mellett. Ezeket a képzéseket a hatóságok hagyják jóvá, és általában harmadik felek bonyolítják le. Azonban a 2017-es felmérésből kiderül, hogy van néhány olyan tagállam, ahol nem kínálnak megfelelő tanfolyamokat.

A képzés az állattartó felelősségére helyezi a hangsúlyt, továbbá arra, hogy az erőforrások kezelése és rendelkezésre bocsátása megfelelő egyensúlyban legyen; emellett a befogás és a szállítás gyakorlati szempontjai is kiemelt hangsúlyt kapnak.

A hatóságok képesítési bizonyítványt adnak az állattartóknak; a bizonyítványok kétharmadát oktatást követően, harmadukat pedig az előzetes tapasztalatok alapján állítják ki. Sok olyan állattartó, aki tapasztalata alapján mentesülhetett volna, mégis úgy döntött, hogy részt vesz az oktatáson, mivel azt értékes lehetőségnek tekintette a brojlercsirkék viselkedésével és az azokat érő stresszhatásokkal kapcsolatos ismeretek megszerzésére.[10]

Igaz ugyan, hogy azok számára, akik a madarakat a vágóhídra szállítás előtt befogják és berakodják, nem követelmény a képesítési bizonyítvány megléte, az irányelv mégis előírja, hogy az állattartók utasításokkal és útmutatással lássák el őket. Mindazonáltal rendszerint nem az állattartó szervezi a madarak befogását, különösen ott, ahol az ágazat szorosan integrált és a vágóhíd gondoskodik a szállítás megszervezéséről, így az állattartó nincs a legmegfelelőbb helyzetben a befogást végzők utasítására. Ilyen esetekben az iparág bizonyos részei kiegészítő oktatást nyújtottak a befogást végzőknek azt biztosítandó, hogy az ebben szerepet vállalók egyaránt tisztában legyenek a helyes gyakorlatokkal és jogi felelősségükkel.

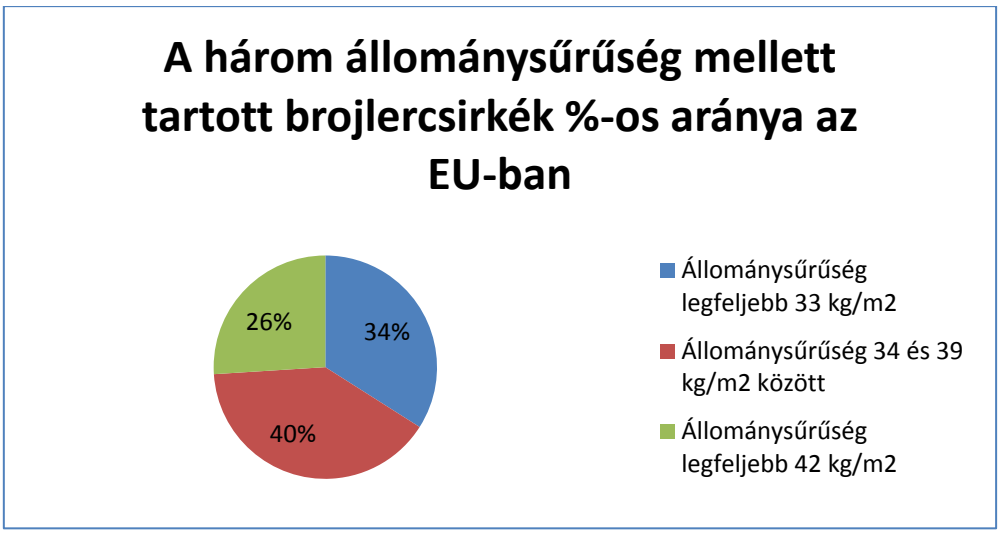
[10] „Educating professionals on animal welfare” (Szakemberek képzése az állatjólétről), elérhető innen: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4cca0815-024f-11e7-8a35-01aa75ed71a1

3.2. Állománysűrűségek és vizsgálatok

Az irányelv három állománysűrűség-tartományról rendelkezik, és az állattartóknak mindegyik tartomány esetén eltérő követelményrendszert kell teljesíteniük:

- A fő szabály szerint az állománysűrűség nem haladhatja meg a 33 kg/m^2 értéket.
- A 33 kg/m^2-t túllépő, legfeljebb 39 kg/m^2 sűrűség eltérés útján engedhető meg olyan esetekben, amikor az egyes ólak adatairól részletes dokumentációt vezetnek, és az ólakban teljesülnek bizonyos klimatikus paraméterek. Ezenkívül a madárállomány vonatkozásában kiállított vágóhídi kísérődokumentációban szerepelnie kell a napi elhullási aránynak és az összesített napi elhullási aránynak.
- További, 39 kg/m^2-ről legfeljebb 42 kg/m^2-re történő növelés akkor megengedett, ha a fenti pontban említett követelmények teljesülésén túl hatósági ellenőrzés igazolja az alacsony elhullási arányokat és a helyes irányítási gyakorlatokat. Az említett legmagasabb állománysűrűségeknél az irányelv képletben meghatározott mutatót biztosít az összesített napi elhullási arányra, amelyet tilos túllépni.

A 2017-es felmérés szerint az irányelv nemzeti jogba történő átültetésekor Ausztria, Dánia, Németország, Svédország és az Egyesült Királyság határozott úgy, hogy az állománysűrűséggel kapcsolatos említett eltéréseket részben vagy egészében nem alkalmazza. Németország és az Egyesült Királyság egyaránt azt jelezte, hogy döntésüket a jólét nagyobb állománysűrűség melletti esetleges romlására vonatkozó tudományos bizonyítékokra alapozták. A fennmaradó 23 tagállamban a nemzeti jogszabály az irányelv egyszerű átültetése. Tehát a 2017-es felmérés időpontjában a tagállamok egy csoportja legfeljebb 33 kg/m^2, mások legfeljebb 39 kg/m^2, egy harmadik csoport pedig a maximális 42 kg/m^2 állománysűrűséget tette lehetővé; az EU-ban összességében véve pedig a brojlercsirkék közel háromnegyedét 39 kg/m^2 alatti állománysűrűséggel tartják (lásd a diagramon):

A 2017-es felmérés rámutatott, hogy az uniós termelés alig több mint negyede történik a maximális állománysűrűségen, amely esetben az állattartók kötelesek teljesíteni az irányelvben foglalt bizonyos kiegészítő követelményeket. A legmagasabb sűrűségen tartott

állományokba tartozó brojlercsirkék több mint fele (55%) Franciaországban, 18%-a Hollandiában és 9%-a Belgiumban található.

A szúrópróbaszerű ellenőrzések során a hatóságok biztosították, hogy a kockázati időszakokban ne forduljon elő túlzsúfolt tartás. Az egyik kockázati időszak közvetlenül az ún. ritkítást előzi meg, tehát azt a sok tagállamban alkalmazott gyakorlatot, hogy a madarak egy részét napokkal az állomány többsége előtt vágják le, ezáltal több helyet biztosítva az adott ólban. A másik olyan időszak, amikor az állománysűrűség a legnagyobb lehet, közvetlenül a madarak vágásra küldése előtt, a termelési ciklus befejeződésével következik be. Az irányelv jogi követelményrendszerével szembeni megfelelés hatékony vizsgálata érdekében a tagállamoknak világos megfelelőségi kritériumokat kell meghatározniuk, hogy ellenőreik a gyakorlatban meg tudják ítélni, vajon a gazdaságok eleget tesznek-e a jogszabályoknak. A legtöbb tagállam biztosított valamilyen iránymutatást az állománysűrűség mérésekor követendő lépésekről, viszont az elegendő szellőztetés értékelése tekintetében csak kevesen nyújtottak bármiféle útmutatást az ellenőröknek. A szellőztetés kiemelten fontos szempont az ólakon belüli klimatikus állapotok biztosítása érdekében, de a hatóságok csak a tagállamok kisebb hányadában határoztak meg maximális gázkoncentrációkat és biztosítottak berendezéseket azok méréséhez. A gazdaságok szúrópróbaszerű ellenőrzése a madárállomány helyett általában a biztosított erőforrásokat helyezi előtérbe, mivel a baromfiólakban élő több ezer madár közül nehéz megvizsgálni egyet-egyet.

Bizonyos hatóságok, különösen Dániában – ahol legrégebb óta működik bevett rendszer a különös mutatók vágóhídon történő megfigyelésére –, azt jelezték, hogy a szúrópróbaszerű ellenőrzéssel szemben a vágóhídi ellenőrzéssel hatékonyabban lehet azonosítani a problémás gazdaságokat. Az említett hatóságok az állatokra vonatkozó, *post mortem* mérhető, és az ólakban a nevelés során fennálló klimatikus állapotokkal szoros összefüggést mutató mutatóban látják az ellenőrzések megszervezésének, a gazdaságokban előforduló környezeti feltételekkel kapcsolatos potenciális problémák célkeresztbe vételének leghatékonyabb módját.

Az ágazat és a hatóságok egyaránt túlzott mértékben terhesnek találják azt a követelményt, hogy a vágásra szánt állományt napi és összesített napi elhullási arányokra vonatkozó adatoknak kell kísérniük. A tagállamok többségében csak az összesített napi elhullási arány jut el az állománnyal a vágóhídra. Ahhoz, hogy az elhullás bekövetkezésének időpontját – pl. közel a vágáshoz vagy korábban a felnevelés során – vizsgálni lehessen, a hatóságoknak a 33 kg/m^2-nél magasabb állománysűrűségek esetén a napi elhullási arányokat kell megvizsgálnia. Az ilyen adatok közlését néhány tagállamban megkönnyítik, mivel az állattartók a napi elhullási arányokat közvetlenül egy adatbázisban rögzítik, és ezeket az adatokat azok a hatósági állatorvosok is elérhetik, akiknek esetleg ki kell vizsgálniuk az elhullások időpontját.

A különböző tagállamok eltérő maximális állománysűrűségeket alkalmaznak. A jóléttel kapcsolatos potenciális problémákat az irányítás és monitorozás nagyobb állománysűrűségek melletti működtetésére vonatkozó szigorúbb követelmények enyhítik.

Az állattartók képzését célzó követelményt értékesnek tartja az ágazat, amelynek bizonyos részei kiegészítő oktatásokat is nyújtanak a szállítmányozást szervezők, valamint a madarak szállítás előtti befogását végzők részére.

A gazdaságok ellenőrzése általában megerősíti hogy a jogszabályi előírások teljesülnek, de a tagállamok nem minden esetben biztosítottak egyértelmű megfelelőségi kritériumokat ahhoz, hogy ellenőreik a gyakorlatban vizsgálhassák a gazdaságok jogszabályoknak való megfelelőségét, habár jó gyakorlatok is léteznek, pl. a helyesen meghatározott maximális gázkoncentrációk és a mérésükhöz rendelkezésre álló berendezések.

Egyes tagállamokban jó gyakorlat az elhullási arányokra vonatkozó adatok megosztása, ami elősegíti az olyan esetek irányelvnek megfelelő kivizsgálását, amikor esetleg túlzott mértékű elhullás fordult elő.

4. A JÓLÉTI MUTATÓK ALAKULÁSA

4.1. Kötelező mutató

Ahhoz, hogy a monitoringprogramok hasznos részei lehessenek, a mutatóknak konkrétan meghatározottnak és a gyakorlatban mérhetőnek kell lenniük, valamint támogatniuk kell a gazdaságokban fennálló körülmények elfogadhatóságával kapcsolatos döntéshozatalt. A legmagasabb állománysűrűségekkel üzemelő gazdaságok számára az irányelvben meghatározott maximális összesített napi elhullási arány[11] épp ilyen mutató.

Ez a mutató, amelyet minden állományra külön, az irányelvben meghatározott képlettel kell megállapítani, felhasználható annak mérésére, hogy az állattartó a felnevelés időszakában képes volt-e elkerülni a túlzott mértékű elhullást. Ha a legmagasabb állománysűrűség mellett üzemeltetett állományok túllépik az előírt határértéket, a hatóságok kellő indokolás biztosítását írják elő az állattartóknak arra nézve, hogy annak okai a befolyási körükön kívül esnek, máskülönben a következő hét, egymást követő állományukat kötelesek alacsonyabb állománysűrűséggel üzemeltetni. Az állattartó ebben az időszakban köteles a határérték alatt üzemelni, mielőtt ismét megengednék számára a nagyobb állománysűrűség melletti működést.

Az elhullási arányok túllépésekor gyakori, hogy az elhullás a termelés első hetében következik be, és az állattartó azt állítja, hogy azt a keltetőüzemben és/vagy a szülői állományban fennálló körülmények okozták. A hatóságok elfogadják az ilyen állításokat, azonban a keltetőüzemben fennálló körülményeket nem vizsgálják ki. Az uniós jog nem rendelkezik a keltetőüzemekre vonatkozó külön előírásokról, és az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság által auditált egyetlen tagállamban sem voltak kritériumok a 98/58/EK irányelv ilyen létesítmények kapcsán történő értékelésére.

[11] Az „összesített napi elhullási arány” a napi elhullási arányok összegét jelenti, ami pedig az ugyanazon a napon, adott ólban elpusztult csirkék – ideértve a betegség miatt vagy egyéb okból kényszervágott csirkéket is – számának és az adott napon az ólban található csirkék számának a hányadosa, százzal szorozva.

Az összesített napi elhullási aránynak a következő állományok sűrűségének csökkentésére irányuló alkalmazását gyakran büntetésként élik meg. A határérték alatt maradás, valamint annak érdekében, hogy elkerülhető legyen az állománysűrűségek csökkentése, azok az állattartók, akik állatjóléti okokból egyébként esetleg kényszervágást alkalmaznának, ehelyett az esetleg alkalmatlan madarakat is vágásra szállíthatják, hogy azok ne jelenjenek meg gazdaságuk elhullási arányaiban.

A kontakt dermatitisz, élősködők és szisztémás betegségek, valamint a hasonló állapotok ellenőrzése – az előírások szerint – a vágóhídi kórbonctani rutinellenőrzés része. Ugyanakkor az irányelv nem határozza meg sem az ilyen állapotoknak a rossz jóléti körülményeknek megfeleltethető mértékét, sem súlyosságát. Tehát annak ellenére, hogy a hatósági állatorvos köteles közölni a leleteket az állattartóval és az illetékes hatósággal, azokban az esetekben, amikor a vizsgálati eredmények egybevágnak a rossz állatjóléti körülményekkel, mégis a tagállam belátására van bízva, hogy további mérhető kritériumokat, és ezen döntésének alátámasztására alkalmas mutatót határozzon meg.

4.2. Önkéntes mutatók

A 2017-es felmérés arról számolt be, hogy 18 tagállamban van érvényben olyan nemzeti jogszabályi előírás, amely kötelezővé teszi a talppárna-dermatitisz jegyzőkönyvezését, és közülük 15 tagállam célzott intézkedésekhez köti ezt a követelményt. A talppárna-dermatitisz ellenőrzése a vágóhídon történik, alkalmazása lehetővé teszi az olyan problémás gazdaságok azonosítását, ahol a mögöttes gondok kezeléséhez javítóintézkedések szükségesek. A talppárna-dermatitisz a kontakt dermatitisz ammóniaégés okozta egyik formája, amikor a rossz minőségű, magas nedvesség- és ammónia tartalmú alommal történő tartós érintkezés a bőr kémiai irritációját váltja ki. A talppárna-dermatitisz a kontakt dermatitisz más formáival – pl. csánkfekély, mellhólyagok – is korrelál, amelyek nem csupán rossz alomminőségre, hanem esetleges bénaságra vagy mozgási problémákra is utalnak. Nem befolyásolják a befogás, a szállítás vagy a vágáskor fennálló körülmények, ezért a gazdaságban fennálló állatjólét jó mutatója. Az, hogy ezt a mutatót törvénybe iktatott célzott intézkedésekhez köti 15 tagállam az Egyesült Királysággal és Spanyolországgal együtt – ahol jogszabályi meghatározottság nélkül is megvalósítanak ilyen rendszereket –, azt jelenti, hogy az uniós baromfitenyésztés közel 80%-a az említett pontozási rendszer hatálya alá esik.

A mutatót a gyakorlatban Svédországban, Dániában, Hollandiában és az Egyesült Királyságban alkalmazzák a legrégebb óta, az először Svédországban bevezetett háromlépcsős pontozórendszerrel[12]. Az a tizenegy tagállam, ahol ilyen pontozási rendszer nincs célzott intézkedésekhez kötve, ugyancsak végez a 854/2004/EK rendeletben[13] előírt kórbonctani ellenőrzéseket, de az azokból nyert adatokat nem hasznosítja arra, hogy a gazdaságok ellenőrzését fontossági sorrendbe állítsa.

[12] „Management tools to reduce footpad dermatitis in broilers”, I. de Jong & J. van Harn, Aviagem, 2012.

[13] Az Európai Parlament és a Tanács 854/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek hatósági ellenőrzésének megszervezésére vonatkozó különleges szabályok megállapításáról, HL L 139., 2004.4.30., 206. o., magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 45. kötet, 75. o.

A talppárna-dermatitisz mutatóként történő felhasználása révén a tagállamok hatékony brojlercsirke-jóléti ellenőrzőrendszereket alakíthattak ki.[14] Noha a pontozás és az intézkedést kiváltó szintek tagállamonként különböznek, mind rendelkeznek a *post mortem* értékelésekre, az eredmények bejelentésére és a nyomon követésre vonatkozó utasításokról. A vágóhidakért, illetve a gazdaságokért felelős hatóságok között jó kommunikációra és összehangoltságra van szükség annak érdekében, hogy a kitartóan magas pontszámokat elérő állattartókat kötelezzék a probléma kezelésére. Másfelől a folytatólagosan alacsony talppárna-dermatitisz pontszámok bizonyítékul szolgálnak az állattartó jó teljesítményére.

Az EFSA az irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében előírtak szerint a harmonizált adatokat gyűjtő rendszert és adatbenyújtási modellt[15] dolgozott ki. A tagállamok szakértői a 2017-ben megrendezett workshopon jelezték, hogy bár ez az epidemiológiai vagy mintavételezési megközelítés nemzeti szintű képet nyújt a talppárna-dermatitisz szintjeiről, nem biztosít eszközt az egyedi gazdaságok folyamatosan végzett ellenőrzéseinek fontossági sorrendbe állításához. A tagállami szakértők megállapították, hogy ha még nem rendelkeznek ilyen bevezetett rendszerrel, akkor ki kell dolgozni a vágóhidakról származó adatoknak a kockázatalapú ellenérzésekben történő felhasználási módjára vonatkozó iránymutatást.

Az elhullási arányok alapfokú mércét biztosítanak az állomány jólétéről, de mára a meghatározott típusú kontakt dermatitisz – nevezetesen a talppárna-dermatitisz – boncoláskor történő pontozására a tagállamok úgy támaszkodnak, mint a brojlercsirke-gazdaságok kockázatértékelésének és a gazdaságokra irányuló ellenőrzéseknek és intézkedéseknek a legjobb módjára. A későbbi állományok *post mortem* ellenőrzése felhasználható a mögöttes problémák korrigálásának megerősítésére.

A keltetőüzemekben és/vagy szülői állományban fennálló körülményekről gyakran sejtik, hogy azok okozzák a nevelés korai szakaszában előforduló magas elhullási arányokat, de az ilyen létesítményeket a hatóságok nem ellenőrzik, mivel nem határoztak meg az effajta egyéb telephelyeken érvényes külön állatjóléti szabályokat.

5. A CSIRKÉK JÓLÉTÉRE GYAKOROLT HATÁS

Az EFSA egyik véleménye[16] felsorolja azokat a főbb betegségeket, amelyeknek jóléti vonatkozásai vannak a brojlercsirkékre, ilyenek pl. a végtagproblémák, a kontakt dermatitisz,

[14] „Contribution of Meat Inspection to the surveillance of poultry health and welfare in the European Union” ,A. Huneau-Salaün, K. D. Stärk, A. Mateus, C. Lupo, A. Lindberg, S. Le Bouquin-Leneveu, Epidemiology & Infection, 2015., 143. évf., 11. szám, 2459–2472. o.

[15] „Technical assistance to the Commission (Article 31 of Regulation (EC) No 178/2002) for the preparation of a data collection system of welfare indicators in EU broilers' slaughterhouses” (Szakmai segítségnyújtás a Bizottság számára (a 178/2002/EK rendelet 31. cikke) az uniós brojlercsirke-vágóhidakon az állatjóléti mutatók adatainak gyűjtésére szolgáló rendszer kidolgozásához) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2013.3299/pdf

[16] „Scientific Opinion on the influence of genetic parameters on the welfare and the resistance to stress of commercial broilers” (Tudományos szakvélemény a genetikai paramétereknek a kereskedelmi brojlercsirkék jólétére és stresszhatásokkal szembeni ellenálló képességére gyakorolt hatásáról) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2010.1666/full

a hasvízkór és a hirtelen szívhalál szindróma. Rámutat, hogy ezeket a gyors növekedési rátákat és fokozott takarmánygazdaságosságot célzó intenzív szelektálás mellett a környezeti feltételek is súlyosbították. Az irányelv a jobb irányítással és környezeti feltételekkel a csirkék jólétének javítására törekszik, és a genetikai szelekció kérdéskörét egy másik bizottsági jelentés tárgyává tette.

A 2017-es felmérés rámutat, hogy eddig csak kis mértékben került sor az irányelv hatásának akár a tagállamok, akár az ágazat általi értékelésére. Az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság által végrehajtott auditok a 2017-es workshoppal együtt szolgáltatják az irányelvnek a madarak jólétére gyakorolt hatására vonatkozó, alábbi következtetések alapját.

A termelési rendszerek alapvetően megegyeznek az irányelv hatálybalépése előttiekkel: a naposcsibéket alomanyaggal (pl. szalma, faforgács, tőzeg vagy papír) fedett padlójú ólakban helyezik el. Az elhelyezést és a környezet minőségét illetően történtek javulások, amikor bizonyos tagállamok kivezették az olyan, régebbi ólakat, amelyek nem tudták teljesíteni azt az előírást, miszerint az ólakban 48 órán keresztül 70% alatti szinten kell tartani a relatív páratartalmat, amikor a külső hőmérséklet 10 C alatt van. Megállapítást nyert, hogy amennyiben ezek a feltételek nem teljesülnek, fokozottabb a talppárna-dermatitisz jelenléte, és ennek a mutatónak a megfigyelése szintén javulásokat hozott az elhelyezésben.

A rendszerszintű javulás többségét tehát inkább a talppárna-dermatitisz kezelésére irányuló intézkedések hozták, nem a gazdaságok szúrópróbaszerű ellenőrzése. A kontak dermatitisz fokozott előfordulásának a visszaszorítását célzó intézkedések között szerepelt a madarak fiatalabb korban történő, még a mozgásszervi problémák bekövetkezése előtti, a madárjólét romlását megakadályozó elpusztítása is. Az állomány teljes életciklusa alatti megfelelő almozás fenntartásának tudható be például a kokcidiózis, az elhalásos bélgyulladás és a hasonló betegségek csökkenése is, ami szintén javulásokat hozott a madarak egészségében.

Az ilyen intézkedések elfogadásának az állományok egészségre gyakorolt pozitív hatásait támasztják alá azok a további közvetett utalások is, amelyek az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóságnak a Bizottság antimikrobiális rezisztencia elleni globális cselekvési terve[17] keretében végzett munkája nyomán merültek fel. Mindenekelőtt bizonyítékok vannak arra vonatkozóan, hogy az antimikrobiális szerek (a kokcidiosztatikumok kivételével) gyakori betegségek kezelésében történő felhasználásának az igénye jelentősen csökkent, illetve teljesen megszűnt azokban a tagállamokban, amelyek komoly hangsúlyt fektetnek a jóléttel, egészséggel és higiéniával kapcsolatos kérdésekre[18].

Az irányelv jó keretrendszert biztosított a brojlercsirkék jólétének biztosításához, és bár a talppárna-dermatitisz pontozása nincs uniós szinten definiálva, mégis ennek a mutatónak a használata eredményezte a leginkább rendszerszintű javulásokat az állatjólétben.

[17] https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf
[18] http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=121

6. AZ IRÁNYELV KÖLTSÉGEI

A 2017-es felmérés a tagállamok körében végzett kutatás alapján feltárta, hogy az irányelv végrehajtásával kapcsolatos költségek becslését hat tagállamban végezték el, és ezek a költségek nem voltak összehasonlíthatók. A rögzített – úgy éves, mint egyszeri – végrehajtási költségek között szerepelnek az állattartók azzal kapcsolatos költségei, hogy teljesíteni tudják a részletesebb követelményeket, továbbá a hatóságoknak a kiegészítő munkaerővel és a környezeti paramétereket mérő berendezésekkel kapcsolatos költségei, valamint az ágazat adminisztratív és termelési költségei.

A 2017-es felmérés rámutatott, hogy mindent egybevetve a tagállamok és az ágazat nem tekintenek úgy az irányelv végrehajtására, mint aminek jelentős pénzügyi vonatkozásai lennének. A tagállamok közül csak az Egyesült Királyság és Hollandia számolt be jelentős költségekről. Az irányelv végrehajtását megelőző hatásvizsgálatból kiinduló brit becslés kb. 71,1 millió € költségről szólt a nyolc évre kiterjedő egyszeri és éves költségek tekintetében. A fő költség az Egyesült Királyság arra vonatkozó döntéséből eredt, hogy a gazdaságoknak nem engedélyezik a legmagasabb állománysűrűség melletti működést. A 2017-es felmérés szerint ezeket a költségeket az ágazatra terhelték, de a fogyasztók hajlandósága a magasabb állatjóléti standardok mellett készült termékek kifizetésére ellensúlyozta az alacsonyabb állománysűrűség és termelési szintek miatti költségeket. Hollandiában nem végeztek hatásvizsgálatot – azonban a hatóság és az ágazat egyaránt úgy véli, hogy az irányelv végrehajtása számottevő költséggel járt, mivel az irányelv előtti állománysűrűségek 45 kg/m^2 és 50 kg/m^2 között mozogtak, és az irányelvvel bevezetett alacsonyabb állománysűrűségből eredő alacsonyabb termelési szint miatti költségeket az ágazatnak kellett magára vállalnia. Hollandia éves szinten 2,7 millió € adminisztratív és termelési költséget becsült az iparág számára, amelyben nem jelennek meg az irányelvvel szembeni megfelelőség érdekében végrehajtott állománysűrűség-csökkentések miatti bevételkiesések. Más tagállamokban a végrehajtásból fakadó költségek az elhanyagolhatótól – a finnországi termelők esetében – egészen akár évi 6 millió euróig is terjedtek.

A mutatók vágóhídi ellenőrzését úgy a vágóhidak, mint a hatósági állatorvos számára költségnek tekintették (pl. a Cseh Köztársaság 1,3 millió € költséget becsült a vágóhídi ellenőrzések elvégzése kapcsán).

A brojlercsirke-gazdálkodás az uniós agrárgazdaság nagy és bővülő ágazata, amely jelentős foglalkoztatást biztosít. A kivitel és behozatal nagyobbrészt kiegyenlíti egymást, és nem merült fel nagyobb költség az irányelv végrehajtása folytán. Az ágazat versenyképességét a különböző tagállamokban nem érintette kedvezőtlenül az alacsonyabb állománysűrűségek melletti működés.

7. ÖSSZEGZÉS

A brojlercsirke-gazdálkodás az uniós agrárgazdaság fontos része, és a 2017-es felméréssel gyűjtött információk szerint az irányelv végrehajtásából nem merültek fel nagyobb költségek. Az irányelv olyan keretrendszert biztosított, amellyel a tagállamok javítani tudták a brojlercsirkékkel kapcsolatos gazdálkodást és elhelyezést, ez pedig kedvező hatással volt a madarak egészségére és jólétére.

A talppárna-dermatitisz felügyeletére épülő ellenőrzések mutatják a legjobban az állatjólét javulását. A gazdaságok ellenőrzésében ezek az ellenőrzések jelentik a fontossági sorrend meghatározásának leghatékonyabb és leghatásosabb módját. A hatóságok és az állattartók is mérni tudták a fejlődést, a talppárna-dermatitisz pontozásával fenntartva a valós állatjóléti eredményekre alapozott normákat.

A tagállamok tisztában vannak a talppárna-dermatitiszre irányuló felügyeleti rendszerek megvalósításához szükséges lépésekkel, és kétharmaduk már ki is alakított ilyen rendszereket.

A gazdaságok szúrópróbaszerű ellenőrzése továbbra is lényeges része bármilyen ellenőrzési rendszernek, különösen az állománysűrűségek, valamint annak ellenőrzése kapcsán, hogy a gazdálkodás, az elhelyezés és az egyéb erőforrások megfelelőek legyenek.

A különböző tagállamok eltérő maximális állománysűrűségeket alkalmaztak, és a magas állománysűrűségek lehetséges kedvezőtlen hatásait a szigorúbb előírások alkalmazása, valamint az összesített napi elhullási arányok mutatóként történő felhasználásán alapuló ellenőrzése enyhítette. A magas elhullási arányok miatt gyakran hibáztatják a keltetőüzemekben és/vagy a szülői állományokban fennálló állapotokat, de nincsenek ismert hatósági intézkedések e gyanú kezelésére. Az inkább műszaki jellegű, a csirkék jólétét befolyásoló követelmények – pl. a szellőztetés – szabályszerű értékelése szintén kihívást jelent a hatóságok számára.

A Bizottság a továbbiakban is folytatni fogja a tagállamokkal végzett munkát a jó ellenőrzési gyakorlatok terjesztésében, valamint a tagállamokkal és az ágazattal a gazdaságok irányításával kapcsolatos iránymutatás tekintetében.